

ZINĀTNES DZĪVE

BALTIJAS NUMISMĀTU SIMPOZIJS LIETUVĀ

Laikā no 21. līdz 23. augustam Viļņā notika kārtējais Baltijas valstu numismātu simpozijs. Tā darbā piedalījās speciālisti no Igaunijas, Latvijas, Baltkrievijas un Lietuvas. Dalībnieki referēja par saviem pētījumiem, jaunākajām publikācijām, izstādēm un atradumiem.

Igaunijas numismāts Ivars Leimuss referēja par jaunākajiem atklājumiem 14./15. gs. Tallinā kalto ārtīgu datējumā. Šo ārtīgu tipoloģiju izstrādājis kolekcionārs Gunnars Haljaks, bet I. Leimusam, skrupulozi izpētot pieejamos rakstu avotus, izdevies noteikt datējumu katram no izdalītajiem pieciem monētu variantiem. Šie jaunie datējumi ir ļoti svarīgi Igaunijas un Latvijas depozītu un arheoloģisko pieminekļu datēšanai. Mauri Kiudso pastāstīja par jaunākajiem depozītu atradumiem Igaunijā 2007.–2008. gadā. Interesanti 18. gs. depozīti tika atrasti Hapsā un Kārmā (Sāremā), bet arheoloģiskajos izrakumos ciema vietā Sargverē uztiets 16. gs. Livonijas monētu depozīts. Igaunijā, tāpat kā Latvijā, numismātiem lielas raizes sagādā t.s. melnie arheologi. Aizliegt tiem darboties nav iespējams, tomēr problēmu jāmēģina risināt, izstrādājot pārdomātus likumus.

Arī Lietuvas numismāts Eduards Remecs referēja par jaunākajiem atradumiem arheoloģiskajos pieminekļos. No interesantākajiem jāatzīmē reto Zeltas Ordas monētu (pulo) atradumi Viļņā Lejas pilī. Autors secina, ka minētās monētas tomēr bijušas naudas apgrozībā Lietuvas teritorijā, kaut arī depozītos tās nav atrastas. Lejas pilī atrasts arī 14. gs. Jagaiļa monētu depozīts. E. Remecs uzskata, ka arheologiem pašiem jāmacās strādāt ar metāldetektoriem, jo bieži vien izrakumos monētas izdodas atrast, tikai izmantojot šo aparātu. Numismātes Daļas Grimalauskaites referāts bija veltīts Baltijas ceļa 20 gadu jubilejai, šā notikuma atspoguļošanai monētās, žetonos un medaļās. Autore aicināja Igaunijas un Latvijas kolēģus informēt un sūtīt attēlus par šo tēmu, kas palīdzēs veidot jubilejas izstādi.

Kristīne Ducmane pastāstīja par Latvijas Nacionālā vēstures muzeja numismātu 2008. gadā paveikto darbu. Vācijā, Berlīnē, notika muzeja sagatavota izstāde “Nauda Latvijā”, kas izraisīja lielu apmeklētāju interesi. Muzeja numismātes Anda Ozoliņa un Kristīne Ducmane sagatavojušas iespiešanai Latvijas depozītu topogrāfiju, kur būs publicēti dati par 385 monētu depozītiem, kas atrasti Latvijā. A. Ozoliņa pastāstīja par topošās grāmatas saturu un struktūru. Šo lielo darbu numismāti veica no 2002. līdz 2008. gadam, apstrādājot ne tikai Latvijas Nacionālā vēstures muzeja krājumus, bet arī depozītus visos Latvijas muzejos. Šī kapitālā darba publicēšana būs liels notikums Latvijas un visas Baltijas numismātikā. Latvijas Nacionālā vēstures muzeja speciāliste Laima Grīnberga pašlaik strādā pie grāmatas “Latvijas lauksaimniecības izstāžu un biedrību medaļas”, kura drīz jau būs gatava iespiešanai. Tatjana Berga referēja par izcilā baltvācu numismāta Antona Būholca (1846–1901) Livonijas monētu kolekciju, kas glabājas Rīgas vēstures un kuģniecības muzejā. A. Būholca kolekcija bija 20. gadsimtā vispilnīgākā zināmā Baltijas monētu un medaļu kolekcija pasaulē. Otrā pasaules kara

laikā gandrīz trešdaļa kolekcijas tika zaudēta. Tomēr palicis katalogs – sistematizēts kolekcijas apraksts, ko savulaik publikācijai sagatavojis Heinrihs Johumsens – Antona Būholca skolnieks. Kā svarīgs numismātikas avots katalogs vēl tagad nav zaudējis savu nozīmi. Lai padarītu katalogu pieejamāku ne tikai numismātiem, bet arī plašākam interesentu lokam, muzeja speciālisti sagatavoja darba faksimila izdošanu. T. Berga referēja arī par svarīgu tēmu, kas interesē visus Baltijas numismātus, – 10.–11. gs. tirdzniecības atribūtiem – svariņiem un atsvariņiem. Atsvariņu visvairāk atrasts Krievzemē – ap 700 eksemplāru, Latvijā to ir ap 400, Igaunijā – 200 un Lietuvā – ap 100 eksemplāru. Pie šīs tēmas kaimiņu valstu pētnieki pagaidām strādā ļoti maz, bet neskaidru jautājumu un problēmu daudz.

Simpozija dalībnieki apmeklēja Lietuvas numismāta Domininka Kaubra kolekcijas izstādi, kas eksponēta Druskininkos. Viļņā, kas 2009. gadā pasludināta par Eiropas kultūras pilsētu, pašreiz notiek daudzas interesantas izstādes, kuras apmeklēja arī simpozija dalībnieki: “Viļņas vēsture”, “Baltu māksla”, “Kurši – baltu vikings” u.c. Šoreiz dienaskārtībā bija arī daudz organizatorisku jautājumu. Tika ievēlēts jauns Baltijas numismātu asociācijas prezidents – līdzšinējais prezidents I. Leimuss nodeva savas pilnvaras Daļai Grimalauskaitei. Līdz ar to asociācijas centrs no Igaunijas pārvietojies uz Lietuvu.

Šī apskata autorei bija iespējams piedalīties simpozijā, pateicoties sadarbības projekta “Etnokulturālie procesi Baltijā. Latvijas pilsētas un reģioni no vissenākajiem laikiem līdz mūsdienām inovatīvo pētījumu lokā” atbalstam.

Tatjana Berga

PIRMĀ BALTIJAS BIOARHEOLOGU KONFERENCE VIĻŅĀ

Šī gada 23.–26. augustā Viļņā Mikola Romera Universitātes Tiesu medicīnas institūtā notika pirmā Baltijas bioarheologu konference “Bioarheoloģija un tiesu medicīna”. Tajā piedalījās ap 50 zinātnieku no Lietuvas, Vācijas, Polijas, Baltkrievijas, Somijas, Igaunijas, Latvijas un Dānijas. Konferences darbs norisēja piecās sesijās.

Sesijās “Tiesu medicīna” un “Tiesu medicīna un arheoloģija” Dānijas tiesu medicīnas eksperts J. L. Tomsens iepazīstināja ar savu pieredzi, strādājot Filipīnās un Argentīnā, kā arī izteica viedokli par tiesu medicīnas nozares perspektīvām. Dāņu antropologi H. S. Petersens un L. M. Olesens referēja par Dānijas mezolīta perioda senākā (9250±85 g. pirms mūsdienām) apbedījuma dzimuma noteikšanu un par dāņu viduslaiku iedzīvotāju galvaskausu masivitāti. Par tiesu medicīnas ekspertu un arheologu sadarbību, izpētot Huhtinēmi masu apbedījumu Lapēnrantas pilsētā Somijā, referēja A. Vesmans. Pastāvējis viedoklis, ka šeit varētu būt apbedīti Somijas armijas 1944. gada dezertieri. Izrakumos atsedza 11 vīriešu apbedījumus. Tiem nebija konstatējamas vardarbīgas nāves pazīmes un kapa piedevas drīzāk liecināja, ka šeit apbedīti ap 1850. gadu krievu armijas hospitāli miruši slimnieki. J. Limbo no Igaunijas iepazīstināja ar migrācijas perioda t.s. mirušo mājas (*mortuary house*) Sāremā izpētes rezultātiem. Skeletu materiāls bija ļoti slikti saglabājies, tāpēc, lai noteiktu, cik un kāda vecuma